

MERDEKA

Nr 56 - mars 2013

ÖSTTIMOR

Information

UNMIT avslutat

Ska det gå bättre den här gången? Förra gången FN:s Östtimormandat avslutades dröjde det bara ett år innan det blev kris i början av 2006 och ISF samt UNMIT skapades för att skapa fred och stabilitet.

FN och ISF "lämnar" landet

UNMIT - United Nations Integrated Mission in Timor Leste (Förenta Nationernas integrerade uppdrag i Östtimor) avslutades formellt med utgången av 2012. Det innebär att den största delen av den utländska FN-personalen redan under hösten lämnat landet och att 900 lokalanställda sagts upp. Kvar blir dels en liten grupp som ska slutföra avvecklingen till den 31 mars dels den FN-personal som arbetar för FN:s olika specialorgan, som är verksamma i Östtimor.

ISF - Förenta Nationernas internationella stabiliseringsstyrka lämnade officiellt landet redan i november, men av de runt 400 australiska och knappt 80 nya-zeeländska soldaterna blir en liten del kvar för avveckling fram till april. Därefter kommer några få militärer att vara kvar för att bistå Östtimors eget försvar F-FDTL.

Avvecklingen är den första av ett FN-uppdrag som förberetts under lång tid i ett samarbete mellan FN och

Östtimors regering. En stor del av UNMIT:s utrustning i Östtimor har överlämnats till regeringen, till exempel 60 fordon den 4 februari. Andra biståndsorganisationer som verkat under UNMIT:s paraply lämnar också kvar utrustning, bland annat datorer.

UNMIT:s mandat

UNMIT fick sitt uppdrag, mandat, av säkerhetsrådet den 2006-08-25 som svar på krisen i april-maj 2006. Uppdraget omfattade att säkerställa lag och ordning samt säkerhet tills Östtimors nationella polis kunde reorganiseras och vara i stånd att återuppta sin roll. Uppdraget omfattade också att bistå regeringen med att organisera val, bygga upp förvaltningskapacitet, kapacitet inom rättsväsendet och säkerhetssektorn, stärka mekanismerna för mänskliga rättigheter samt avsluta utredningar av allvarliga brott mot de mänskliga rättigheterna begångna 1999. Uppdraget innehöll också stöd till regeringens arbete med koordinering av bistånd och främjande av jämlikhet vid uppbyggnaden av institutioner och förordningar.

Mandatet omfattade 1.600 poliser, 34 militära förbindelseofficerer och en mängd civila tjänstemän från många länder, bland andra Sverige.

Avgörande för avslutningen av mandatet har dels

Fortsättning på sidan 5

**Nyheter från Östtimor,
Västpapua, Aceh och Indonesien**

Merdeka & ÖsttimorInformation

UNMIT avslutat	1
Redaktören har ordet	3
Östtimorkommittén skriver på kampanjbrev	3
Östtimors statsbudget 2013	4
Tre dokumentärer om Östtimor	6
Goodbye Indonesia	7
Beväpnade attacker mot indonesisk militär: åtta döda	8

Skanna och surfa till Östtimor-
kommitténs webbplats

A 2013-03-08

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Ickekommersiell-Inga bearbetningar 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/> eller skicka ett brev till Creative Commons, 171 Second Street, Suite 300, San Francisco, California, 94105, USA. Material som publiceras i Merdeka & ÖsttimorInformation kan också publiceras i <http://www.globalarkivet.se>.

Prenumeration 125 kronor för 4 nummer
Lösnummer 35 kronor
Östtimorkommittén
c/o Pollák
Wiboms v 12, 2 tr
171 60 SOLNA
Tel 08-27 24 27
epost pren@osttimorkommitten.se
Plusgiro 1 81 92-5

Merdeka & ÖsttimorInformation

Ansvarig utgivare:
Gabriel Jonsson

Redaktör:
Gabriel Jonsson

Redaktionsadress:
Gabriel Jonsson
Råsundavägen 24, 2 tr
169 67 SOLNA
redaktor@osttimorkommitten.se
Tel 08-33 62 47

Layout:
Östtimorkommittén

Adresser:
Föreningen ett Fritt Papua
c/o Jonsson
Råsundavägen 24, 2 tr
169 67 SOLNA
Plusgiro 4 19 12 84-1

Östtimorkommittén
c/o Jonsson
Råsundavägen 24, 2 tr
169 67 SOLNA
Plusgiro 1 81 92-5

Tryck:
Ågrenshuset Produktion AB

ISSN Nr: 1402-2559

Annonspriser på begäran

Redaktören har ordet

Årets första nummer innehåller sammanlagt sex artiklar, varav fyra om Östtimor och två om Västpapua. Det viktigaste som hänt i Östtimor under den senaste tiden är att United Nations Integrated Mission in Timor-Leste (UNMIT) har lämnat landet i enlighet med den resolution som FN:s säkerhetsråd antog i februari 2012. Uttåget innebär att FN-närvaron i landet har minskat betydligt, men dessbättre finns än så länge inga tecken på att tillbakadragandet har påverkat den politiska stabiliteten negativt eller lett till att landets ekonomi, för vilken den utländska närvaron har varit en tillväxtmotor vid sidan av olje- och naturgastillgångarna, har försämrats. En av artiklarna handlar just om UNMIT:s reträtt medan en annan handlar om den nyss antagna budgeten och dess implikationer för Östtimor.

Östtimorkommittén skrev i februari på ett brev utarbetat av Japan East Timor Coalition riktat till den japanska regeringen med krav på att den ska inleda förhandlingar med Östtimors regering om de sexuella övergrepp japanska soldater begick mot timoresiska kvinnor under ockupationen av dåvarande Portugisiska Timor 1942-1945. Man får hoppas att länderna lyckas uppnå någon form av lösning på denna fråga som är ett irritationsmoment inte bara mellan Östtimor och Japan utan också mellan Japan och flera andra länder som ockuperades under andra världskriget. När Dokument utifrån nyligen visade filmaren Maj Wechselsemanns dokumentär "Indonesien och generalerna" omnämndes Japans ockupation av dåvarande Holländska Ostindien kortfattat. Det sades att miljoner människor dog. Därtill kommer att holländska och indonesiska kvinnor blev offer för sexuella övergrepp. Dokumentärens fokus låg emellertid på det alltjämt ouppklarade händelseförloppet kring kupp-försöket i september-oktober 1965. Det ledde till att

general Suharto tog makten genom att iscensätta en massiv våldsvåg riktad mot det indonesiska kommunistpartiet och misstänkta kommunister som fick bära skulden för kupp-försöket. Över en miljon människor rapporteras ha dödat 1965-1966.

Den sista artikeln om Östtimor handlar om tre sevärd dokumentärer som går att se via kommitténs hemsida (<http://www.osttimorkommitten.se>). En handlar om den indonesiska ockupationen under åren 1975-1990, då Östtimor hölls isolerat från omvärlden fram till 1989.

De två andra handlar om perioden alldeles före självständigheten 2002 och den så uppmärksammade folkomröstningen den 30 augusti 1999 spelar en viktig roll i båda filmerna.

Den ena fokuserar på tre från Australien hemvändande timoresers liv medan den andra handlar om José Ramos-Hortas kamp för ett fritt Östtimor under den indonesiska ockupationen 1975-1999.

Även en av artiklarna om Västpapua presenterar en dokumentär. Den skildrar situationen i området. Både bakgrundsinformationen i artikeln, dokumentären och den andra artikeln, som handlar om en incident i februari som krävde åtta indonesiska soldaters liv, visar entydigt att läget i Västpapua är oförändrat och ger föga anledning till optimism. Även om Indonesien har fått beröm i omvärlden för övergången till demokrati sedan Suharto tvingades avgå i maj 1998 är alltså läget i Västpapua fortsatt allvarligt. Det oförändrade läget avspeglar också att landets gamla maktstrukturer med militären som en viktig aktör består.

Gabriel Jonsson

Östtimorkommittén skriver på kampanjbrev

Japan East Timor Coalition skickade den 16 februari ut ett brev riktat till den japanske utrikesministern. Det kräver att Japans regering ska hålla samtal med Östtimors regering om japanska soldaters sexuella utnyttjande av timoresiska kvinnor ("comfort women") under andra världskriget. Efter att Australien 1941 hade invaderat Portugisiska Timor för att förhindra en japansk attack mot området genomförde Japan en motattack och ockuperade kolonin 1942-1945, vilket ledde till svåra umbäranden för befolkningen. Dödssiffrorna brukar anges till 40,000-60,000 människor, vilket motsvarar över tio procent av befolkningen.

Brevet tillkom med anledning av att det den 20 februari har gått 71 år sedan Japan invaderade kolonin. De specifika kraven är att Japan ska erkänna övergreppen,

be offren om ursäkt samt konsultera dem och deras stödorganisationer om lämpliga sätt för att skipa rättvisa i denna fråga i vilken Japan East Timor Coalition samarbetar med Östtimors människorättsorganisation HAK. Av de 19 kvinnor som talat ut om de sexuella övergreppen, har nio dött utan att ha erhållit någon ursäkt alls från Japans regering. Sedan Japan upprättade diplomatiska relationer med Östtimor försvarar landet sitt agerande med argumentet att relationerna måste blicka framåt.

48 japanska organisationer, 15 utländska organisationer och över 400 enskilda har undertecknat petitionen.

Gabriel Jonsson

Östtimors statsbudget 2013

Kan Du tänka Dig att den svenska riksdagen i enighet antar budgeten? Knappast. Men i Östtimor antogs budgeten för 2013 med 64 av parlamentets 65 röster den 18 februari! Därför och för att det ger en bra bild av läget i landet gör vi här en fylligare genomgång av budgeten och dess behandling.

Budgeten omfattar 1,6 miljarder dollar, Sveriges 127,6 miljarder dollar.

Nämnas bör att USA-dollar är Östtimors officiella valuta, varför alla belopp anges i USA-dollar.

Budgetens behandling

Östtimors ministerråd antog ett budgetförslag den 10 december 2012 och skickade det till parlamentet. Precis som i den svenska riksdagen så behandlas budgeten i Östtimors parlament i två steg, först antas de stora dragen, sedan behandlas de olika posterna var för sig. NGO:er och övriga har fått tillfälle att kommentera budgeten.

Det var den 6 februari parlamentet antog förslaget till budget i huvuddrag. Regeringskoalitionens 40 parlamentsledamöter röstade för förslaget och oppositionspartiets Fretilin 25 ledamöter mot.

När budgetdetaljerna skulle börja debatteras den 7 februari beslutade parlamentet att tillsätta en "ad hoc-kommitté" för att samla in och analysera konsensusförslag till ändringar i budgeten. Kommittén bestod av parlamentets talman och vice talman, sex parlamentsledamöter från Fretilin, en representant från vart och ett av partierna i regeringskoalitionen samt ordförandena, alla från koalitionspartierna, i de sex permanenta parlamentskommittéerna.

Den ideella organisationen La'o Hamutuk säger att förfarandet visserligen ger oppositionen i parlamentet större inflytande, men att det samtidigt innebär att budgetprocessens transparens kraftigt minskas genom att offentligheten inte har någon insyn i kommitténs arbete.

Kommittén lade fram sina förslag till ändringar av den av regeringen föreslagna budgeten den 14 februari. De viktigaste var:

- Minskning av fonden för oförutsedda utgifter med 8 miljoner, som avsätts till andra utgifter.
- Minskning av utgifterna för bränsle för elkraftverk med 17 miljoner av vilka 15 avsätts för vägunderhåll.
- Minskning av avsättningarna till infrastrukturfonden

med 150 miljoner. De största minskningarna gäller:

- Elkraft (50 miljoner av 174)
- MDG-bostäder med vatten och avlopp (42 miljoner av 88, det fleråriga programmet omfattar 55.000 hus)
- Vägar (29 miljoner av 116)
- Offentliga byggnader (8 miljoner av 29)
- Använda 261 miljoner av tillgångarna i "riksgålden", som uppgick till 819 miljoner, i stället för att ta ut medlen ur oljefonden.
- Minskning av uttaget ur oljefonden 2013 från 1,198 miljarder till 787 miljoner, vilket är det uppskattade hållbara uttaget.

Den 18 februari godkändes budgeten med ovanstående ändringar i parlamentet. Och det skedde inte bara med regeringskoalitionens röster utan också med oppositionens röster. Fretilins generalsekreterare Mari Alkatiri, premiärminister 2002-2006, förklarade i ett tal i Maputo att detta innebär att Fretilin nu har ett större ansvar för att följa genomförandet.

Budgeten för 2013 är alltså på 1,6 miljarder, 100 miljoner mindre än vad regeringen ursprungligen föreslagit. Utgifterna har minskats med 193 miljoner och intäkterna ökat med 43 miljoner.

Liksom i Sverige beslutar parlamentet under hösten om justeringar av budgeten.

Oljefond

För att placera och värna om de intäkter den östtimoresiska staten får från utvinningen av olja och gas under havet inom Östtimors ekonomiska zon skapades 2005 en oljefond. Vid bildandet överfördes royalties från tidigare år till fonden. Fonden är också ett sätt att minska risken för korruption och alltför kortsiktiga utgifter samt säkra att kommande generationer östtimoreser också får nytta av oljan och gasen även om den skulle ta slut.

Norge var väl först att skapa en sådan här fond och den har också varit modell för Östtimors.

Fondens största inkomster kommer från Bayu-Undan-fältet. Dess tillgångar placeras företrädesvis i amerikanska statsskuldväxlar.

Med hänsyn till att oljefonden inte ska tömmas, fastställer man varje år ett största belopp som kan tas ut ur fonden (hållbart uttag).

Vid utgången av 2012 var oljefondens tillgångar värda 11,777 miljarder dollar.

Intäkter

787 miljoner ur oljefonden (1.495 2012)

261 miljoner från "riksgäldens" tillgångar

146 miljoner inhemska inkomster (9% mer än 2012)

444 miljoner uttaget ur infrastrukturfonden 2012, men inte utnyttjat

Totalt alltså 1,637 miljarder.

Med nu uppskattningsvis 1,2 miljoner invånare ger det 1.333 dollar per invånare att jämföras med 12.800 dollar/invånare i Sverige.

Utgifter

Eftersom budgeten i princip är balanserad så är de totala utgifterna efter ändringarna alltså 1,6 miljarder med tyngdpunkt på

- Infrastruktur
  - vägar - 87 miljoner samt byggen som ska finansieras med lån
  - el - 124 miljoner för färdigställandet av kraftverket i Betano och högspänningsledningar samt 100 miljoner för bränsle
  - vatten och avlopp - bland annat för 25.000 hushåll på landsbygden
  - tele
  - hamnar (bygge av hamn i Tibar 15 km väster om Dili)
- Jordbruk - 13 miljoner, 28% mer än 2012
- Sjukvård (läkare, barnmorskor, vaccination, barnadödlighet, malaria, tbc, HIV/AIDS) - 21, 7 och 5 miljoner för löner, mediciner respektive medicinsk utrustning, 15% mer än 2012
- Utbildning (skolor, högre utbildning) - 12% mer än 2012.

Transfereringarna uppgår till sammanlagt 236 miljoner fördelade enligt

- 85 miljoner till veteraner
- 38 miljoner i ålders- och förtidspensioner
- 18 miljoner till NOG:er och religiösa organisationer för kulturarbete och religiösa aktiviteter
- 10 miljoner till programmet "cash for work"
- 8 miljoner till utveckling av byar
- 4 miljoner tjänstepensioner till tidigare offentligt anställda
- 3 miljoner i markersättningar
- 5 miljoner för finansiering av programmet för registrering av äganderätt till mark, "Ita Nia Rai".

Övriga utgifter, till exempel löner till offentligt anställda och utrustning för polis och militär tar vi inte upp här.

Avslutning

Ett av Östtimors problem framgår väl tydligt av budgetens intäktssida och det är att med 91 % av intäkterna från olje- och gasavgifter, så är landet det i världen som är mest beroende av sådana intäkter.

Ett annat stort problem är att hittills har regeringen haft svårt att genomföra sina planer, pengar avsatta i budgeten har inte kunnat utnyttjas. Runt en fjärdedel av intäkterna är tidigare avsatta men inte utnyttjade pengar.

Vi hoppas dock att denna budget är lite mera verklighetsanpassad än tidigare budgetar. Olje- och livsmedelspriserna på världsmarknaden är oerhört viktiga för Östtimor. De första bestämmer oljefondens utveckling, de senare befolkningens levnadsstandard.

Källor

La'o Hamutuk - <http://www.laohamutuk.org/>

Inlägg på ETAN:s epostlista

Tommy Pollák

Fortsättning från sidan 1

varit den östtimoresiska regeringens önskemål dels att läget i Östtimor av FN bedömts vara lugnt och stabilt vilket visats av de under 2012 lugnt och väl genomförda president- och parlamentsvalen.

ISF skapades när den östtimoresiska regeringen under krisen i maj 2006 bad om militär hjälp för att upprätta fred och ordning i landet. ISF har stått under australiskt befäl och dess styrkor till allra största delen av australiska soldater men också av nyazeeländska. Det har också funnits ett koordinationsorgan med representanter för Östtimor, FN och ISF. ISF har samarbetat med Östtimors försvarsstyrka F-FDTL och UNMIT. (Memorandum of Understanding between the Democratic Republic of Timor-Leste, the United Nations, and Australia on the provision of assistance to the Democratic Republic of Timor-Leste, 26 January 2007)

UNMIT:s ekonomiska påverkan

I ett litet, fattigt land påverkas ekonomin kraftigt när en stor grupp välavlönade utlänningar kommer. Det har varit många biståndsarbetare, UNMIT-personalen och ISF-personal som tillfört köpkraft och drivit inflationen. De flesta varorna för utlänningarna har importerats, men tjänster som restauranger, resor och bostäder har tillhandahållits av timoreser. Det här, att huvuddelen av befolkningen lever på ett sätt på en standard och en liten del utlänningar på ett annat sätt på en mycket högre standard, brukar man kalla "dual ekonomi". Restauranger, åkare och uthyrare kommer att få sina inkomster minskade. Dessutom är som sagt 900 lokalanställda uppsagda och måste söka nya arbeten. Och 1.300 säkerhetsvakter i ett bolag kontrakterat av FN har inga uppdrag, när UNMIT är slut.

Tommy Pollák

Tre dokumentärer om Östtimor

På Östtimorkommitténs hemsida (<http://www.ostimorkommitten.se>) finns under rubriken ”Nyheter” tre mycket sevärda dokumentärer utlagda från Culture unplugged. Filmproducenten Amanda King har gjort *Starting from Zero* som på 52 minuter skildrar tre från Australien hemvändande timoresers liv från oktober 1999 till februari 2000. Dessa är kvinnorna Ines Almeida och Lola dos Reis respektive mannen Jacinto Tinocu. De hade alla bott länge i Australien och kände därför osäkerhet inför återkomsten.

Filmen börjar med att skildra folkomröstningen om Östtimors status den 30 augusti 1999. Självständighetsanhängarna vann varefter motståndarsidan brutalt hämnades genom att bränna, plundra och förstöra hus, byggnader och infrastruktur. Det framkommer tydligt hur oerhört omfattande förstörelsen var och det visas även blodspår på några golv där människor hade dödat. Ines Almeida, som medverkar i journalisten John Pilgers film *Death of a Nation* och nu blev den återvändande före detta gerillaledaren Xanana Gusmãos mediarepresentant, säger att våldet var mer omfattande än hon hade väntat sig.

Under hösten 1999 rådde brist på bl.a. Transportmedel och vatten i Östtimor. FN kom nu att styra landet snarare än Timors samlade motståndsrörelse CNRT. Det väckte oro för att utlänningarna skulle komma att ta över styret. Lönegapet mellan timoreser och utlänningar var skyhögt. Man får se bilder från CNRT:s hårt bevakade kongress, under vilken det rådde oro för att rörelsen skulle splittras mellan Xanana Gusmão och Östtimors långvarige FN-representant José Ramos-Horta. Även Lola dos Reis och Jacinto Tinocu fick arbete inom administrationen. Alla tre hade efter att ha varit borta länge från sitt hemland svårigheter att smälta in i samhället. Det bästa med denna dokumentär är att den skildrar enskilda människors liv under en turbulent period som inte bara omfattar den i Sverige så uppmärksammade folkomröstningen och dess omedelbara efterdyningar utan även vidgar perspektivet till hemvändande timoresers liv.

The Shadow Over East Timor

Amanda King har också gjort dokumentären *The Shadow Over East Timor* från 1991 som är den första grundligt gjorda filmen om perioden 1974-1990. Filmen börjar med att visa firandet av Dilis stifts femtioårsjubileum i september 1990. Indonesiska ninjas – civilklädd säkerhetspersonal – grep och förde bort misstänkta självständighetssympatisörer ur folkmassan. Repressionen i form av bl.a. utgångsförbud och husrannsakan förstärktes vid detta tillfälle. Sedan visas att ledare från Australien och USA prisar Indonesiens insatser för att upprätthålla nationell enighet utan att säga någonting alls om Östtimor.

Historien sedan 1974 presenteras, inklusive de i

Merdeka ofta omnämnda morderna på fem utländska journalister i Balibo i oktober 1975. Greg Shackletons sista rapport är med – han döddes två dagar senare. En pastor säger att Östtimor efter Indonesiens invasion den 7 december 1975 var ”ett fängelse utan frihet”. Det framkommer att 60,000 människor hade dödat tre månader efter invasionen och att dödsiffran 1985 uppgick till 200,000, d.v.s. en tredjedel av den ursprungliga befolkningen. Varje familj hade förlorat någon anhörig. Indonesiens FN-ambassadör kallar bl.a. Fretilin för ”kommunistympatisörer” och avvisar all kritik mot kränkningarna av de mänskliga rättigheterna i Östtimor. Den hårda repressionen kunde dock inte krossa Fretilin, som bedrev ett gerillakrig från de bergiga områdena som indoneserna hade stora svårigheter att skaffa sig kontroll över.

Okupationen ledde till höga dödsiffror inte bara genom våldshandlingar utan även svält bidrog. Man visar operationen ”Fence Legs” 1981 då civila timoreser gick som mänskliga sköldar före de indonesiska soldaternas marsch runt landet för att jaga ut Fretilin som agerade försiktigt för att inte döda sina egna landsmän. Vapenvilan som Fretilin ingick med Indonesien 1983 höll ej, eftersom Fretilin ville involvera FN i försöken att lösa Östtimorfrågan.

Indonesiens överbefälhavare Benny Murdani sade att omvärlden inte behövde bry sig om vad som hände i Östtimor, där kriget pågick alltmedan området hölls isolerat från omvärlden fram till 1989. Då öppnades landet för att visa för omvärlden att läget var lugnt. Tidigare hade besök som gjordes av bl.a. australiensare varit helt styrda av de indonesiska myndigheterna för att ge ett sken av att lugn och ro rådde i området.

Advokaten Robert Domm från Australien blev 1990 den förste utlänningen som intervjuade Xanana Gusmão som vid detta tillfälle underströk de problem ungdomen hade att få jobb under åren 1988-1990. I samband med påvens besök 1989 utbröt protester mot den indonesiska okupationen som ledde till tumult när indonesisk säkerhetspersonal grep och förde bort dem som vecklade ut banderoller. Xananas första fru är också intervjuad. Hon ställdes inför hotet från den indonesiska militären att hennes man måste kapitulera för att hon skulle få resa ut till Australien men hon gav ej efter för kravet (hon fick resa ut). Protester ägde rum även 1990 då USA:s ambassadör i Indonesien besökte Dili: flera studenter greps och fördes bort.

Undertecknandet av ett avtal 1989 mellan Australien och Indonesien om oljeutvinning i Timor-havet i strid mot internationell rätt som förbjuder utvinning av naturresurser i illegalt ockuperade områden visas. Avtalet väckte vrede mot Australien i Östtimor. Man får också se José Ramos-Horta representera Östtimor i FN:s säkerhetsråd. Filmens styrka är att den på 58 minuter får med de viktigaste uppgifterna om Östtimor 1975-1990.

The Diplomat

Denna dokumentär, som är 81 minuter lång, handlar om José Ramos-Hortas kamp för ett fritt Östtimor under åren 1975-1999. I filmens början betonar Horta att Santa Cruz-massakern den 12 november 1991 var en vändpunkt för motståndskampen. Nu kunde inte omvärlden längre blunda för vad som hände. 1998 höll alla grupper som var för självständighet sin första kongress. Det resulterade i att den samlade motståndsrörelsen för Timors självständighet (CNRT) bildades. Till president valdes den då fängslade gerillaledaren Xanana Gusmão. Horta blev vice-president. Kongressen hölls under en tid då Indonesien var hårt drabbat av en ekonomisk kris ("Asien-krisen") som ledde till att president Suharto tvingades avgå för att efterträdas av vice-presidenten Yusuf Habibie.

Händelseutvecklingen från juni 1998-september 1999 skildras ingående. Efter Suhartos avgång ställde omvärlden allt starkare krav på att Indonesien måste hålla en folkomröstning i Östtimor för att avgöra områdets status. Under 1998 hölls för fjärde gången ett misslyckat möte mellan de grupper som var för respektive emot självständighet. Frågan som omöjliggjorde undertecknandet av ett slutdokument var självständighetsanhängarnas krav på en frigivning av Xanana Gusmão. Horta kallade pro-integrationisterna "marionetter" styrda av indonesiska tjänstemän. Mötet ägde rum under en tid då den indonesiska militären hade börjat beväpna inhemska milisgrupper för att destabilisera situationen i Östtimor.

I januari 1999 gjorde president Habibie sitt utspel om självständighet som en möjlighet för Östtimor om landet avvisar Indonesiens förslag om autonomi. Även om Horta då uttryckte sig skeptiskt började nu planeringen för ett självständigt Östtimor. Den 5 maj undertecknade Portugal och Indonesien den s.k. New York-överenskommelsen om att hålla en folkomröstning. Enligt överenskommelsen gjordes Indonesien ansvarigt för säkerheten under omröstningen vid en tid då våldet hade trappats upp: två blodiga massakrer hade utförts i Liquisa respektive Dili i april. Horta beskriver mot denna bakgrund Indonesiens utrikesminister Ali Alatas som en lögnare när Alatas underströk att landet ska sköta ordningen under folkomröstningen.

I maj var FN på plats i Östtimor och i juli började valregistreringen. Horta deltog i juni i ett möte om folkomröstningen under vilket Indonesien förklarar att valutgången ska respekteras. Alatas talar om "ett fredligt uttåg" men det tror inte Horta på. Man får se när Horta och hans mor Natalina, som förlorade tre barn under ockupationen, röstade i Sydney den 30 augusti.

Den 4 september meddelades att 78,5% av väljarna hade röstat för självständighet. Bara fem timmar senare inledde förlorarna sin förstörelse-, plundrings- och våldsvåg om vars konsekvenser Horta sade att de var "ett monument av skam" för den indonesiska militären. Han uttalade sig i september även för att en internationell krigsförbrytartribunal borde sättas upp för att ställa de ansvariga indonesiska officerarna inför rätta. Två tredjedelar av befolkningen drevs på flykt. I FN:s säkerhetsråd var hindret för ett ingripande att Indonesien avvisade ett ingripande av internationella trupper. I stället sändes en FN-delegation dit för att inspektera läget om vilket Ali Alatas i FN sade att "det förbättras kontinuerligt" i strid mot de verkliga förhållandena.

Ett betydelsefullt steg på vägen mot att Indonesien slutligen accepterade att ta emot internationella fredsbevarande trupper var att president Bill Clinton vid det möte som Asia-Pacific Economic Cooperation (APEC) höll i Auckland i september ställde ett ultimatum om att indoneserna måste släppa in utländska trupper. Ett problem var att indonesiska trupper alltså fanns kvar i Östtimor, men efter att fredsbevarande trupper ledda av Australien hade anlänt i Dili den 20 september började de dra sig ur. Under hösten återvände både Gusmão och Horta till Östtimor. Båda två blev storartat mottagna. Horta uttalade sig nu för en försoning med Indonesien och förklarade att han inte ville ingå i en regeringsstruktur utan i stället på andra sätt hjälpa till med att bygga upp samhället.

Sammanfattningsvis ger dokumentären en god bild av Hortas arbete och betydelse för Östtimors frigörelse från Indonesien. Men den borde ha innehållit uppgifter om hans bakgrund och hur han drogs in i politiken. Det skulle ha gett en bättre helhetsbild av hans liv och därigenom möjligheten att bedöma honom.

Gabriel Jonsson

Goodbye Indonesia

Utländska journalister och människorättsorganisationer har svårt att få inresetillstånd från indonesiska myndigheter för att resa in i Västpapua. Huvudanledningen är att Indonesiens regim inte vill visa upp sitt brutala förtryck av det papuanska folkets motstånd mot Indonesiens ockupation och deras krav på att hålla en folkomröstning i enlighet med New York-avtalet från 1962, i vilket stipuleras att en folkomröstning ska hållas baserad på principen en man, en röst. En sådan folkomröstning för att bestämma det papuanska folkets framtid har aldrig ägt rum.

Enligt Jennifer Robinson från internationella jurister för Västpapua har området blivit ett av de mest brutala i världen. Västpapuaner har drabbats av alla former av brott mot mänskliga rättigheter - tortyr, försvinnanden, mord och extrema begränsningar av yttrandefriheten.

Amnesty International är lika kritisk. I augusti 2012 säger man att man fortsätter få " trovärdiga rapporter om brott mot de mänskliga rättigheterna som begås av säkerhetsstyrkorna ... tortyr och annan misshandel, onödigt och överdriven användning av våld och skjutvapen

B

Porto betalt

Avsändare:
Östtimorkommittén
c/o Pollak
Wiboms väg 12
171 60 SOLNA

Kom ihåg att anmäla adressändring.

av säkerhetsstyrkorna samt eventuella mord. Utredningar och rapporter angående kränkningar av mänskliga rättigheter begångna av säkerhetsstyrkorna är sällsynta och endast ett fåtal förövare har ställts inför rätta."

För att undersöka situationen närmare skickade "People and Power" från den engelskspråkiga delen TV-kanalen Aljazeera filmarna Dom Rotheroe och Sally Collister till Västpapua. De reste som turister. I staden Jayapura intervjuades Victor Yeimo, representant för KNPB (Komite National Papua Barat – Västpapuas nationella kommitté), som blev filmteamets guide.

De intervjuade också Socratez Sofyan Yoman, chef för baptistkyrkan i Papua. Han har bl.a. skrivit böckerna *Pemusnahan Etnis Melanesia: Memecah Kebisuan Sejarah Kekerasan di Papua Barat* (Folkmord i

melanesiska Västpapua: Bryt historien av tystnad om våld i Västpapua) 2007 och *Suara gereja bagi umat tertindas: penderitaan, tetesan darah, dan cucuran air mata umat Tuhan di Papua Barat harus diakhiri* (Kyrkans röst för de förtrycktas lidande: Blodspillan och tårar för Guds folk i Papua måste få ett slut), 2008. Båda är förbjudna av de indonesiska myndigheterna.

Filmteamet var nära att bli upptäckt av Indonesiens säkerhetstjänst och lämnade omedelbart landet. Resultatet av arbetet är dokumentärfilmen "Goodbye Indonesia", som nyligen visats av Aljazeera, se den på: <http://www.aljazeera.com/programmes/peopleandpower/2013/01/201313018313632585.html>.

Hendrik Amahorseja

Beväpnade attacker mot indonesisk militär: åtta döda

Den 21 februari attackerades den indonesiska arméns gränspostering i Tingginambut, Puncak Jaya av en oidentifierad beväpnad grupp. I attacken dödades två människor, infanterisoldat Letnan Reza och en soldat ur bataljonen 753. Ungefär en timme senare ägde en liknande attack rum, då en grupp soldater som var på väg till Sinaks flygplats överraskande anfölls. Sex soldater och fyra civila dödades. Inga offer rapporterades bland dem som låg bakom attacken.

För att evakuera de döda soldaterna skickades en helikopter till platsen, men evakueringen kunde inte genomföras på grund av beskjutning. Pilotens hand träffades av en kula under attacken.

På grund av detta höll Indonesiens president Susilo Bambang Yudhoyono ett möte med sina generaler och rådgivare. Resultatet av mötet är hemligt, men man kan anta att det handlade om att eliminera de fientliga beväpnade grupperna.

I rapporteringen om händelsen använder Indonesiens regim och dess medier inte begreppen Tepenal eller TPN-OPM, den väpnade enheten av befrielse rörelsen OPM som attackerade. I stället används begreppet "oidentifierade beväpnade civila personer". Förmodligen innebär användningen av begreppet en slags propaganda från regimen för att tona ner TPN-OPM:s kapacitet att utföra militära operationer. Det var två grupper som anföll. Gruppen Goliat Tabuni attackerade Ting-

ginambut i distriktet Puncak Jaya medan Murabs grupp anföll TNI-soldater i Sinak i distriktet Puncak. Folket i Papua vet att både Goliat Tabuni och Murab är ledande figurer inom OPM:s militära styrka Tepenal (Tentara Pembebasan National – Nationella frihetsarmén). Den kallas också TPN-OPM.

Enligt general Tito Kurnavian, Indonesiens polischef i Papua, som citeras av landets nyhetsbyrå Antara, är det på grund av terrängen i området svårt att undersöka vem som låg bakom de väpnade attackerna.

Ingen kapitulation

Den engelskspråkiga tidningen *Jakarta Globe* hade den 28 februari rubriken "Papua Liberation Army Leader Pledges No Surrender". Enligt Goliat Tabuni, ledaren för Tepenal, är organisationen varken intresserad av pengar eller makt. Det är en befrielsekamp för att Papua ska bli oberoende. "Vi vill bli fullständigt oberoende", bekräftade TPN-OPM:s generalsekreterare Anton Lego Obet Tabuni i ett telefonsamtal med tidningen *Suara Pembaruan*. Han sade också: "Vi vet [att vi är jagade]. Vi vill inte ge upp och vi kommer inte ge efter utan fortsätta vår kamp för oberoende. Detta är allvarligt." Det spekuleras huruvida polisgeneral Tito Karniavans uttalande om att attackerna som dödade åtta soldater har något samband med regionalval som ska hållas. Anton förnekar hans påstående.

Hendrik Amahorseja